

Fair play

„Da' nu e drept!” strigam, copil fiind, când regulile jocului erau încălcate. Sau când lucrurile nu mergeau așa cum „trebuia”, sau când promisiunile erau încălcate. Acest „drept” a fost, parcă dintotdeauna, elementul meu de echilibru. Măsura tuturor lucrurilor, mari și mici.

În regula jocului corect, toți eram la fel: unii mai ageri, alții mai mocofani, mai mari sau mai mici (eu eram cea mai mică), dar la fel. Și, oricât de crâncenă competiția, la sfârșit totul se împărțea, căci câștigătorului îi rămânea, drept premiu, gloria. Până a doua zi, când o luam de la cap.

Poate că mi-a fost prea bine în copilăria aceea, poate că nu m-am maturizat pe de-a-ntregul niciodată, dar eu mai cred și acum că suntem toți „la fel”. O privire în jur îmi spune că nu-i așa. Experiența îmi spune că nu-i așa. Că în jocul vieții de zi cu zi, agerii câștigă și mocofanii pierd și că trofee nu se mai împart. Realității îmi strigă în față că evidența mă contrazice, că se vede cu ochiul liber că ne-am născut diferiți și că nu avem nimic altceva a face decât a ne vedea de viețile și de zestrea noastră. Dar eu mă încăpățânez să cred că om fi noi diferiți, nu spun nu, dar tot „la fel” suntem, tot egali.

În încercarea de a corecta ceea ce natura a promovat ca diferențiere, am inventat uniforma, egalitarismul, „toleranța”. Am construit concepte, am elaborat teorii și am desenat strategii și „planuri de măsuri”. Am inventat „corectitudinea politică”, de care râdem în secret, în sinea noastră. Toate aceste constructe ale noastre au păcatul de a fi inoperante în profunzime. Uniforma șterge diferențele care ne făceau viața colorată și variată și frumoasă ca o imagine de caleidoscop. Toleranța este defectă din rădăcină, pentru că aduce în discuție bună-voința și „acceptarea”, acolo unde diversitatea ar trebui să fie lege a firii. Corectitudinea politică este, poate, cea mai rea dintre toate, pentru că se oprește la buze. Este artificială și duce uneori la rezultate mai groțesti decât diferențele pe care încearcă să le niveleze.

În dorința de a părea mai buni, neglijăm acel element care ne chiar ne face buni. În dorința de a părea la fel, trecem cu vederea adevărul adevărat: faptul că *suntem* la fel. Că suntem egali din naștere. Locul nașterii noastre, averile părinților noștri, culoarea pielii, IQ-ul sunt diferențele specifice. Dar ca definiția să fie completă, trebuie să revenim la genul proximal: umanitatea.

Am lucrat mult cu adolescenți în anii din urmă și două sunt lecțiile pe care le-am deprins de la ei. Întâi de toate, că sunt în mod natural deschiși și au încă intact simțul a ceea ce e „corect” – o echitate ce pare a fi înnăscută și care îi face să își negocieze între ei „contracte sociale” mult mai oneste și mai generoase decât legile oamenilor mari. Dar cresc cu ideile pe care noi le promovăm. Ei cred că drepturile omului sunt date de „patrie”, ca îi suntem datori cu recunoștință pentru că ne permite să fim liberi, că natura noastră umană este inferioară acestei construcții complicate și dominante numită stat, care „are grijă” de nevoile noastre și ne corectează pulsunile individualiste.

Voi crede în succesul reformei educației atunci când copiii vor afla de la școală că sunt născuți liberi și egali în fața legii, că au drepturi și libertăți de care pot dispune și că statul este un aparat, un instrument de gestionare colectivă, nu un tătuc „drept, dar aspru”. Și că acel sentiment al dreptății

care îi animă în copilărie este prețios și de lăudat, nu un handicap, o meteahnă a tinereții care trece odată cu vârsta.

Când vorbim despre sărăcie și discriminare, de diferențe și conflicte sociale, de șanse (in)egale, ar trebui să nu uităm că toate acestea sunt rezultatul activității noastre, nu daturi inerente societății. Și dacă noi le-am făcut să apară, stă în puterea noastră și să le ștergem. Nu pentru că așa „dă bine”, nu pentru că avem o inimă bună, nu pentru că suntem toleranți și, mai ales, nu din milă. Ci pentru că, pur și simplu, așa este drept.

Ioana Avadani, Director Executiv Centrul pentru jurnalism independent si Membru al juriului national pentru Concursul Jurnalistic „Anul European 2010”